
16 червня. Моя помста за стрийка Михайла Іваничука, видатного вченого-геоморфолога, якого знищили більшовики, завершилася аж сьогодні: його книжка “14 місяців на Землі Франца-Йосифа”, яка сімдесят літ пролежала в батьковій, а потім у моїй бібліотеці, в перекладі канадської українки Ярослави Атаманенко побачила світ англійською мовою у видавництві National Library of Canada під заголовком “14 Months on Franz Joseph Land”.

Про Михайла Іваничука я написав колись ґрунтовне есе й опублікував його в журналі “Березіль” № 5–6 2002 року п. з. “Сліди на піску”, та оскільки мій нинішній читач того матеріалу шукати не стане, я кількома штрихами нагадаю про тріумф і трагедію вченого, який був моєму батькові рідним братом.

Михайло Іваничук, виходець із найбіднішої сім’ї села Пилипи на Коломийщині, здобував освіту спочатку в Коломийській гімназії, а потім у Львівському університеті. Навчання перервала Перша світова війна, й Михайло пішов добровольцем в Українські Січові Стрільці, воював на Маківці, Лисоні, брав участь у Листопадовому зриві 1918 року. Після ліквідації більшовиками й поляками Української Народної Республіки емігрував до Чехо-Словаччини — там, у Карловому університеті, закінчив розпочату у Львові освіту географа, блискуче захистив дисертацію і виїхав на радянську Україну — так, як це вчинили Михайло Грушевський, Антін Крушельницькій, Мирослав Ірчан, Василь Бобинський та багато інших страченців.

У Харкові М. Іваничук зайняв посаду професора Інституту Народної Освіти, а в 1932–1933 роках очолив експедицію на Землю Франца-Йосифа, де пробув на зимівці чотирнадцять місяців. Відкрив невідомі дотоді острови, які назвав Комсомольськими (по-праву вони б мали сьогодні називатися островами М. Іваничука, та марно цього домагатися в російського уряду); повернувшись із зимівлі, написав і видав українською і російською мова-

ми працю “14 місяців на Землі Франца-Йосифа”, готувався до експедиції на Північний полюс і в Антарктиду, проте 1937 року його заарештували й розстріляли.

Про цю трагедію сповістила мого батька Михайлова дружина Ніна в 1939 році, й ось тоді я, десятилітній хлопчик, поклявся помститися за стрійка...

Ніна Краузе, зрусифікована, а при чоловікові зукраїнізована німка, разом із своїм восьмилітнім синочком Станіславом наприкінці війни виїхала на Захід, і за ними пропав слід...

Я підсвідомо вірив, що той мій двоюрідний брат десь таки живе, і хоч самому здавалось це малоімовірним, все ж така думка не покидала мене ціле життя. І врешті я задумав “помсту”: 1990 року видав роман про УСС “Бо війна — війною”, в якому прототипом головного героя Михайла Шинкарука став мій стрійко, книжку присвятив пам’яті Михайла Іваничука і чекав чуда: ану ж обізветься мій брат?

І чудо сталося. 2001 року принесла мені пошта з Портленду (США) листа: інженер-електротехнік Ервін Бергман повідомляв, що його знайомі українці прочитали йому мій роман, і він упізнав у Михайлові Шинкарукові свого батька, якого знав лише з розповідей матері. Ніна Краузе померла в західному секторі Берліна. Станіслава виховали далекі родичі-німці, назвали його Ервіном Бергманом, проте він від матері назавше запам’ятав своє справжнє родове прізвище. Коли став дорослим, виїхав до Сполучених Штатів, там одружився, обзавівся дітьми й став американцем.

Отож, у 2001 році Ервін з дружиною приїжджають до Львова, і можете собі уявити, що то була за зустріч двох братів, з вигляду дуже схожих, зовсім чужих і водночас рідних, які розгубилися у вихорах війни й зустрілися через цілих шістьдесят років!

Я подарував Ервінові-Станіславу книжку його батька, він віддав її своїй приятельці-українці Ярославі Атаманенко на переклад — і так звершилась моя помста більшо-

вицьким катам: не дав я безслідно пропасти славному імені, й світ може тепер дізнатися про першого українського полярника, який випередив виправу російського дослідника Івана Папаніна на Північний Полюс в 1937–1938 роках.

Ервін не став і ніколи не стане українцем, проте він забрав у куточок свого серця рідне село Пилипи і мій Трач, де похований його дядько Іван — мій батько, й та дрібка національної пам'яті буде довго жити в серцях його нащадків... Ми й далі листуємося з Ервіном — порозуміваємося за допомогою моєї доні Наталі-германістки: два брати різних національностей, різної ментальності й різного патріотизму.

Кісмет... Доля!
